

Bestuur van de Vereniging van Nederlandse
Gemeenten

Datum
30 september 2020

Ons kenmerk
20203TRJV

Telefoon

Bijlage(n)
1

Onderwerp

Derde tussenrapportage Visitatiecommissie financiële
beheersbaarheid sociaal domein

Geachte voorzitter en leden van het VNG-bestuur

Op 17 september jl. heb ik u de contouren van de derde tussenrapportage van de
Visitatiecommissie Financiële Beheersbaarheid in het Sociaal Domein geschetst. Bij deze bied ik u
deze rapportage aan.

Sinds uw besluit om in partnerschap met het ministerie van BZK een visitatiecommissie in te
stellen, hebben bijna honderd gemeenten een visitatietraject aangevraagd en zijn inmiddels vijftien
trajecten daadwerkelijk afgerond. Als visitatiecommissie krijgen we een steeds scherper beeld van
de situatie in het sociaal domein en de uitdagingen waarvoor de gemeenten staan. De rapportage
geeft hiervan uiteraard een genuanceerd beeld omdat wij nog slechts een relatief beperkt aantal
gemeenten hebben kunnen bezoeken, maar naar de overtuiging van de commissie spelen er
vraagstukken die buiten de directe invloedssfeer van de individuele gemeenten liggen en die
derhalve op een andere politiek-bestuurlijke (rijks-)tafel thuis horen.

Wij constateren dat de uitgaven in het sociaal domein een groeiend beslag leggen op gemeentelijke
middelen. Ook constateren we dat ook daar waar de in onze Tussenrapportage genoemde
noodzakelijke sturing hierop als "goed" kan worden gekwalificeerd, de gevolgen daarvan merkbaar
en ingrijpend zijn.

Die zijn tweeërlei.

- Enerzijds zien wij dat - na een aantal jaren waarin eerst reserves in het sociaal domein zijn
ingezet en vervolgens uit de algemene reserves is geput om tekorten af te dekken - de reserves
uitgeput raken. Noodgedwongen zetten gemeenten in toenemende mate in op enerzijds
lastenverhoging (met name soms aanzienlijke verhogingen van het OZB-tarief) en anderzijds
bezuinigingen op noodzakelijke andere uitgaven (als sociaal-culturele voorzieningen en
onderhoud in het fysieke domein).

- Anderzijds constateren wij dat investeren in de transformatie-opgave binnen het bredere sociaal domein hierdoor op de achtergrond raakt, omdat de bestuurlijke en ambtelijke aandacht vooral uitgaat naar het beheersen van de financiële gevolgen op kortere termijn.

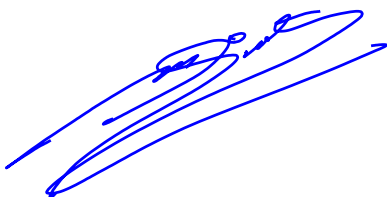
In onze Tussenrapportage besteden wij aandacht aan de mogelijkheden die gemeenten zelf hebben om hun sturing op de uitgaven in het sociaal domein te verbeteren. Korthedshalve verwijzen wij u daar naar.

Met deze brief wil de commissie uw aandacht vragen voor een drietal stelsel- en systeemvraagstukken die de sturingsvraagstukken binnen individuele gemeenten te boven gaan.

- Ten eerste: de uitgaven in het sociaal domein groeien harder dan de beschikbare gemeentelijke middelen. Daarbij speelt ook dat de decentralisatie onvermijdelijk van de gemeenten investeringen heeft gevraagd in (ambtelijke) uitvoeringscapaciteit en de administratieve lasten heeft verzaagd, waardoor een deel van de gelden niet voor rechtstreekse hulp en ondersteuning kan worden aangewend. Dit knelt temeer, daar veel gemeenten het sociaal domein ervaren als een open-eind regeling waarop zij maar gedeeltelijk directe invloed kunnen uitoefenen. Zelfs gemeenten die goed inzicht hebben in hun uitgaven in het sociaal domein ondervinden dat er in het stelsel elementen zijn die sturing bemoeilijken.
- Ten tweede en concreet: de driedubbele toegangspoort bij jeugdhulp (gemeenten, huisartsen en GI's) en het abonnementstarief bij de WMO halen een belangrijk sturingsprincipe uit het lokale stelsel, terwijl de financiële verantwoordelijkheid volledig bij de gemeenten ligt. Wat op zijn minst ontbreekt, zeker bij Hulp bij het Huishouden op grond van de WMO, is een afgewogen eigenbijdrage regeling die het gemeenten mogelijk maakt inwoners die ondersteuning vragen, naar draagkracht te laten bijdragen.
- En ten derde: wat in het huidige stelsel ontbreekt, is het organiseren van een vorm van solidariteit om kosten gemeenschappelijk te kunnen dragen voor die casussen die een langdurig en exceptioneel beslag leggen op gemeentelijke middelen. Vooral kleinere gemeenten geven aan dat zij met dit type uitgaven worstelen.

Wij menen dat deze vraagstukken in samenhang door de VNG en het Rijk moeten worden bekeken. Zo kan op langere termijn de ondersteuning die gemeenten bieden aan kwetsbare burgers vormgegeven worden zodat hiermee recht wordt gedaan aan de terechte keuze de gemeenten daarvoor primair verantwoordelijk te maken.

Met vriendelijke groet namens de Visitatiecommissie Financiële Beheersbaarheid Sociaal Domein,

Marjanne Sint
Voorzitter